

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Наставна програма

ЛИКОВНА УМЕТНОСТ

за II година

Гимназиско образование

Скопје, 2025 година

ОСНОВНИ ПОДАТОЦИ ЗА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставен предмет	<i>Ликовна уметност</i>
Вид/категорија на наставен предмет	Задолжителен
Година на изучување	II (втора)
Теми/подрачја во наставната програма	• <i>Развој на модерната и современата уметност</i> • <i>Ликовно изразување</i> • <i>Уметност во просторот</i> • <i>Дизајн, визуелни комуникации и дигитална уметност</i>
Број на часови	1 час неделно / 36 часа годишно
Опрема и средства	• Компјутер, таблет, проектор, дигитален фотоапарат, мобилен телефон (апликации), паметна табла, печатач и сл. • Интернет и образовни софтвери. • Хартија, молив (В и НВ), јаглен, моливи во боја, туш и перце, сув пастел, фломастери, маркери, четки, валјак, сунѓер, сликарски шпакли, темперни бои, акрилни бои, водени бои, гваж, лепак, ножици, картон, валјак, колаж хартија, принт. • Глина, глинамол, вајарски длета и ножиња, картон, жица, платна, волници, јажиња, разни отпадни материјали, лепило за дрво, шпатули, хефталка. • Репродукции од уметнички дела, ученички творби, фотографии, списанија, книги, продукти од дизајн и др.

Норматив на наставен кадар	Наставата по Ликовна уметност во II (втора) година гимназиско образование може да ја изведува лице кое завршило: • Факултет за ликовни уметности – педагошки оддел, VII/1 (според МРК) и 240 ЕКТС; • Факултет за ликовни уметности – со дополнително положено група на педагошки предмети за доквалификација од акредитирани високообразовни установи, VII/1 (според МРК) и 240 ЕКТС.

РЕЗУЛТАТИ ОД УЧЕЊЕ

Тема: РАЗВОЈ НА МОДЕРНАТА И СОВРЕМЕНАТА УМЕТНОСТ Вкупно часови: 10	
Резултати од учење: Ученикот/ученичката ќе биде способен/-на да: 1. ги идентификува и објаснува главните модерни и современи уметнички правци, нивните карактеристики и клучни идеи; 2. ги препознава и споредува значајните дела на реномирани светски и македонски уметници во контекст на нивниот стил и време; 3. анализира уметнички дела според форма, боја, композиција, симболика и идеја, користејќи соодветен ликовен речник; 4. создава оригинална ликовна творба инспирирана од современи уметнички практики и сопствена идеја; Ученикот/ученичката ќе: 5. искажува аргументиран став и почит кон современата уметност, препознавајќи нејзината улога во културата и општеството; 6. демонстрира развиена визуелна перцепција преку препознавање на естетски и ликовни вредности во уметничко дело.	
Содржини (и поими): • Улогата и структура на уметничкото дело (структура, слоевитост, контекст, значење, интерпретација)	Стандарди за оценување: • Го објаснува поимот „уметничко дело“ и ја анализира неговата структура и слоевитост. • Ја опишува и објаснува поврзаноста меѓу историскиот, културниот и општествениот контекст и развојот на уметноста низ времето.

Почетоци на модерната уметност (Импресионизам, сликање на отворен простор - <i>plein air</i>, Постимпресионизам, Фовизам, Експресионизам, Кубизам - аналитички и синтетички, деформација, експресија)	- Ги идентификува и опишува основните карактеристики и претставници на раните модерни уметнички правци. - Објаснува како бојата, формата и потегот се користат за изразување на емоции, ставови и идеи во модерната уметност. - Ги споредува и разликува експресивните и аналитичките пристапи во уметничките правци на модернизмот. - Создава сопствена ликовна творба инспирирана од естетиката, техниките или идеите на модерната уметност.
Експерименти во модерната уметност (Дадаизам, Надреализам, потсвест, автоматизам, симбол, Апстрактна уметност, Апстрактен експресионизам, експресија, гест, Оп-арт, оптичка илузија)	- Ги идентификува и опишува клучните идеи и стилски особености на современите уметнички правци во XX и XXI век. - Ја објаснува улогата на идејата, случајноста и потсвеста како изразни елементи во современата уметност. - Создава ликовна творба со апстрактен, симболичен или концептуален израз. - Објаснува како социо-културниот контекст влијае на развојот и насоките на уметничките правци во XX век. - Анализира уметничко дело во однос на идејата, симболиката, формата, техниката и медиумот на изразување. - Изразува личен став и интерпретација преку аргументирана дискусија, визуелна презентација или сопствена креативна работа.
Постмодерна и современа уметност (Поп арт, масовна култура, концепт, Концептуална уметност, инсталација, перформанс, видео-арт, дигитална уметност)	- Ја објаснува поврзаноста меѓу уметноста и секојдневниот живот преку примери на современи уметнички практики. - Ги идентификува и опишува основните карактеристики на современата уметност и начинот на користење на новите медиуми (видео, фотографија, дигитална уметност, инсталација, перформанс и др.). - Создава индивидуална или групна ликовна творба користејќи современ пристап или медиум на изразување.
Модерна и современа уметност во РСМакедонија (национален идентитет, основоположници, модернизам)	- Ги идентификува и опишува карактеристиките на развојот на македонската модерна и современа уметност и ги препознава најзначајните автори и нивните дела. - Го поврзува творештвото на македонските уметници со глобалните текови и стилови во модерната и современата уметност.

	• Анализира конкретни уметнички дела во однос на формата, бојата, симболиката, композицијата и пораката. • Создава ликовна творба инспирирана од македонската модерна или современа уметност, користејќи сопствена идеја и ликовен јазик.
Примери за активности: Индивидуална истражувачка активност: Учениците индивидуално ја истражуваат техниката на импресионистите при сликање на отворен простор („plein air“) и ја споредуваат со сликањето во ателје. Забележуваат како е користена светлината, бојата и потегот за да се доловат моменталните впечатоци. Резултатите ги бележат преку мали скици, белешки и фотографии и ги презентираат пред паралелката. Истражувачка активност: Учениците анализираат како надреалистите го користеле сонот и потсвеста како извор на инспирација, преку дела на Дали, Магрит и Ернст. Секој ученик создава краток визуелен дневник со белешки и скици и го презентира пред соучениците. Истражувачка активност: Секој ученик избира еден македонски уметник (на пр. Никола Мартиноски, Лазар Личеновски, Петар Мазев, Родољуб Анастасов и др.) и ги истражува неговите дела и влијанијата од модерната уметност. Подготвува кратка анализа на избрано дело и ја презентира преку есеј или дигитална презентација. Групна истражувачка активност: Учениците, поделени во мали групи, создаваат „уметничка мапа“ — временска линија со визуелни примери на модерни правци. Користат постери или дигитални апликации (Canva) и ја презентираат со објаснување на врските меѓу уметничките правци. Групна истражувачка активност: Во мали групи, учениците прават споредба помеѓу македонски и европски уметник (на пр. Никола Мартиноски и Модилјани, Петар Мазев и Де Кунинг, Борко Лазески и Диего Ривера). Создаваат постер со репродукции и текстуални белешки за карактеристиките и го презентираат пред паралелката. Индивидуално ликовно творештво: Учениците сликаат пејзаж на отворено или по фотографија со нагласен ефект на светлината и потегот, во стил на импресионизмот, со материјали по избор. Индивидуално ликовно творештво: Учениците создаваат слика во која преку боја и потег изразуваат одредено чувство (радост, меланхолија, страв), во стил на експресионизмот. Потоа ја презентираат творбата пред паралелката.	

Индивидуално ликовно творештво: Учениците набљудуваат мртви природи на Пол Сезан и ја анализираат употребата на бојата и формите. Потоа создаваат сопствена мини-композиција на мртва природа во стил на Сезан.

Индивидуално или групно творештво: Учениците создаваат апстрактна композиција инспирирана од музика, следејќи го примерот на Кандински. Го визуелизираат звукот преку линии, бои и форми, на хартија или во дигитална апликација.

Творештво во мали групи: Учениците, поделени во групи, создаваат колективен колаж со елементи од импресионистички дела. Секоја група изработува дел (небо, поле, фигури, детали), а потоа сите делови се спојуваат во заедничко дело.

Творештво во мали групи: Учениците создаваат колажи од реклами, фотографии и зборови кои ја претставуваат потрошувачката култура денес, инспирирани од поп-артот. Ги презентираат делата и дискутираат за симболиката.

Колективно творештво: Учениците создаваат „Еко-арт“ инсталација на отворено, користејќи природни или рециклирани материјали. Ја документираат со фотографии и видео и ја презентираат со објаснување на концептот.

Проектна активност: Учениците подготвуваат „виртуелна галерија“ со репродукции и кратки текстови за македонски уметници. Секој уредува еден слајд/лист, а потоа се организира заедничка изложба и дискусија.

Практична активност: Учениците избираат секојдневен предмет и го претставуваат во кубистички стил, разложен на геометриски форми и рамнини. Делата се презентираат и се дискутира за промената на перцепцијата на формата.

Ликовно творештво по сеќавање: Учениците создаваат дело инспирирано од лично сеќавање на настан или личност, преку експресивна употреба на боја, линија и форма. Потоа го објаснуваат изборот на елементи и емоцијата што ја пренесуваат.

Ликовно творештво по пример: Учениците анализираат сериите на Енди Ворхол (Мерилин Монро, Кемпбел супи) и создаваат сопствена верзија со современ симбол користејќи бои, маркери или дигитална алатка.

Ликовно творештво по сопствена замисла: Учениците фотографираат секојдневен предмет од необичен агол или контекст и му даваат креативен наслов што му дава ново значење. Се организира дискусија „Што ја прави уметноста – уметност?“.

Естетска проценка и дискусија: Учениците учествуваат во дискусија на теми „Кога нешто станува уметност?“ и „Дали секој може да биде уметник во дигиталната ера?“ — ги аргументираат своите ставови и слушаат мислења од другите.

Тема: ЛИКОВНО ИЗРАЗУВАЊЕ Вкупно часови: 10	
Резултати од учење: Ученикот/ученичката ќе биде оспособен/-на да: - истражува, експериментира и комбинира со цртачки техники, со сликарски техники, со графички техники и нивни комбинации; - моделира тридимензионални форми користејќи вајарски техники; - препознава, споредува и анализира различни ликовни техники во уметнички дела; - создава сопствени дела со комбинирање на различни ликовни техники. Ученикот/ученичката ќе: - развија технички вештини за работа со различни ликовни медиуми и алатки; - развија креативен и експериментален пристап при избор и примена на техники.	
Содржини (и поими):	Стандарди за оценување:
Цртачки техники (молив, моливи во боја, јаглен, туш и перце/дрвце/четка, фломастери, маркери, традиционални/конвенционални и нетрадиционални/неконвенционални цртачки материјали и постапки, шрафура, илузија на волумен, пластичност, контурна линија, структурна линија, текстурна линија)	- Применува различни цртачки техники и видови линии во создавање на тонски вредности. - Користи линија за приказ на контура, структура и текстура. - Користи цртачки техники за создавање на меки премини и силни контрасти во цртежот. - Комбинира најмалку две цртачки техники. - Создава нагласена илузија на волумен/пластичност со примена на сенчење, шрафура и тонирање.
Сликарски техники (акварел, акрил, темпера, традиционални/конвенционални и нетрадиционални/неконвенционални сликарски материјали и постапки, влажна техника, сува техника, лазурност, транспарентност, покривност, слоевитост, колорит)	- Применува сликарска техника за создавање на меки премини. - Користи покривност на сликарската техника при создавање на апстрактна композиција со изразени текстури. - Разликува, користи и комбинира сликарски техники и материјали во создавање на ликовна творба. - Ги споредува визуелните ефекти на транспарентните и покривните сликарски техники. - Користи различни сликарски алатки и постапки во создавање на различни сликарски текстури.
Графички техники	Изработува графика користејќи експериментален пристап.

(видови на графички техники, висок, длабок, рамен, пропустлив и дигитален печат, монотипиа, колаграфија, скица, матрица, отпечаток, графичка серија-тираж, позитив-негатив)	• Креира матрица за графика и врши повеќекратно отпечатување – графичка серија. • Разликува графички техники и видови на печат. • Го разбира односот помеѓу скица, позитив и негатив во графичкиот процес.
• Вајарски техники (моделирање, обликување, видови релјеф, видови скулптури, техники на додавање и одземање, традиционални/конвенционални и нетрадиционални/неконвенционални вајарски материјали и постапки, статичност, динамичност, мобилност, кинетика, волумен, маса, текстура во скулптура/релјеф, инсталација, интервенција во простор)	• Разликува видови релјеф и видови скулптури. • Креира скица за релјеф/слободна скулптура. • Моделира релјеф/слободна скулптура со примена на техники на додавање и одземање. • Применува различни алатки за создавање на текстурни ефекти на површината на релјеф/слободна скулптура. • Создава тридимензионална стилизирана форма која покажува волумен и маса.
Примери за активности: Индивидуална истражувачка активност: Учениците истражуваат преку интернет репрезентативни уметнички дела од различни епохи и движења, ги анализираат техниките кои ги користеле уметниците и индивидуално одговараат на прашања за техничките карактеристики на делата. Групни истражувачки активности: Учениците поделени во групи прават презентации или постери за една ликовна техника по избор во која ја опишуваат нејзината примена низ историјата, материјалите, постапките, ги запишуваат податоците за тоа кои репрезентативни уметници ја користеле таа техника, потоа пред паралелката ги презентираат своите заклучоци. Индивидуално творештво: Учениците креираат цртеж со молив фокусирајќи се на контурата, структурата, пропорциите и тонирањето. Со сенчење, шрафура и тонски разлики создаваат илузија на волумен. Учениците сликаат на влажна подлога користејќи акварел/гваш техника за добивање на меки премини на бои. Експериментираат со количината на вода и интензитетот на бојата за постигнување на различни лазурни и транспарентни ефекти. Учениците создаваат урбана сцена со туш (црн или во боја) и перце/стапче/четка, нагласувајќи контраст помеѓу светли и темни површини, лазурни премини. Користат различни дебелини на линии и точки, шрафура за создавање на различни текстури. Учениците сликаат на сува подлога апстрактна композиција со разредени и неразредени акрилни/темперни бои користејќи различни алатки (четка, шпакла, ноже, сунѓер и др.) за создавање на различни текстури и слоеви на бои.	

Творештво/работа во мали групи: Учениците, во мали групи, создаваат серија од различни монотипии, секој ученик изработува матрица за монотипија, на заеднички мотив (природни форми, геометриски елементи и др.). Секој ученик како дел од групата прави еден отпечаток, потоа отпечатоците ги комбинираат на една голема подлога и ги изложуваат во училницата. Отпечатоците меѓусебно ги коментираат, ги споредуваат резултатите и неповторливоста на секој отпечаток и секоја поединечна идеја.

Учениците во парови соработуваат и изработуваат матрица за колаграфија каде еден ученик го креира мотивот/скицата, а другиот помага при сечењето, лепењето и отпечатувањето. Потоа се отпечатуваат повеќе отпечатоци - графичка серија. Учениците ги споредуваат матрицата и отпечатоците, одговараат на прашања за тоа што е скица, што е позитив, а што негатив, дали се исти или различни отпечатоците добиени со повеќекратно отпечатување на истата матрица и сл.

Творештво/работа во големи групи/колективно: Учениците организираат мини-изложба во училницата или холот на училиштето на која ги презентираат сите свои работи создадени со различни техники. Дискутираат за техничките предизвици, споделуваат искуства за работата со различни материјали и алатки, анализираат технички успешни решенија кај соучениците.

Учениците заедно организираат практична демонстрација каде секоја група презентира една техника пред останатите учениците, објаснувајќи ги чекорите, материјалите, постапките и можностите на техниката која ја презентираат.

Практични активности и вежби за ликовни техники: Учениците на листовите од блок на кои предходно исцртале повеќе полиња, во секое поле цртаат контура на ист едноставен мотив (флора, фауна, едноставни предмети и др.), потоа мотивот/формата ја исполнуваат со шрафирање со различни цртачки материјали (молив, јаглен, туш, маркер, фломастер), ги споредуваат разликите и визуелните ефекти на секој материјал, истовремено ги вежбаат техничките можности на секој материјал поединечно.

Учениците моделираат релјефна/слободна скулптура во глина користејќи техника со додавање и одземање материјал. Со прсти и алатки создаваат текстури и детали на површината, нагласувајќи волумен и маса.

Ликовно творештво по сеќавање: Учениците цртаат пејзаж по сеќавање, користат графит/јаглен/пастел и текстил/сунѓер за замачкување. Учениците создаваат на ефект со меки тонски вредности, градации и контрасти помеѓу светло и темно.

Учениците создаваат композиција со мотиви од секојдневието (жанр сцена) со користење сликарска техника со слоевито нанесување. Експериментираат со густината на бојата и текстурните ефекти.

Ликовно творештво според примери: Учениците моделираат апстрактна скулптура од глина според примерите на органските форми на Хенри Мур или Константин Бранкуси, преку стилизација, едноставни форми, волумен и маса.

Ликовно творештво по сопствена замисла: Учениците креираат творба во која комбинираат најмалку две ликовни техники по сопствен избор (на пр. цртеж со туш и колаж, акварел и молив, монотипија и сликање).

Учениците создаваат тридимензионална композиција на мотив по избор со комбинирање на разни форми и волумени, користејќи глина или други материјали.

Естетско проценување, евалуација, самоевалуација: Учениците разгледуваат и анализираат сопствени ликовни творби и творбите на соучениците. Во заедничка дискусија, ги споредуваат начинот на изразување, применетите техники и ефектот што го постигнуваат линијата, светло-темните односи и контрастите. Изразуваат аргументирани мислења за тоа како уметничките техники и изразните можности влијаат врз визуелниот приказ на идејата, емоцијата и личното доживување.	
Тема: УМЕТНОСТ ВО ПРОСТОРОТ Вкупно часови: 6	
Резултати од учење: Ученикот/ученичката ќе биде оспособен/-на да: 1. ги разликува различните облици на просторна уметност; 2. ја разбере поврзаноста меѓу просторот, функцијата и естетиката во современата уметност и архитектура; 3. препознава примери на современа и одржлива архитектура и развива чувство за просторна организација и рамнотежа; 4. осмислува и визуелно претставува сопствена идеја за уметничко дело во јавен или замислен простор со користење на различни техники и материјали. Ученикот/ученичката ќе: 1. развие почит кон јавниот простор и уметничките изрази во него како дел од културната и општествената средина.	
Содржини (и поими): • Архитектура и урбанизам (простор, форма, функција, волумен, пропорција, објект - станбен, јавен, сакрален, индустриски, конструкција, фасада, јавен простор, урбано уредување, план, проект, екстериер, ентериер, зелена архитектура, одржлива архитектура)	Стандарди за оценување: • Опишува естетски и функционални карактеристики на архитектонски објекти и урбани простори. • Идентификува и правилно користи основни поими од архитектурата, како волумен, пропорција, симетрија, ритам, фасада и структура. • Објаснува принципи на просторна организација преку примери од архитектурата и уметноста. • Разликува примери на одржлива и зелена архитектура и наведува начини за хумано обликување на просторот. • Разработува визуелен предлог или макета за архитектонски, урбан или јавен простор со примена на основни принципи на дизајн.
• Урбана уметност	• Ги препознава формите, техниките и симболите што се користат во урбаната уметност (графити, мурали, инсталации, перформанси).

(графити, мурали, улична уметност - street art, шаблон - stencil, симбол, порака, композиција, боја, ритам, јавен простор, порака, општествен ангажман)	• Објаснува како јавниот простор функционира како средство за визуелна комуникација и општествен израз. • Разликува вандализам од уметничка интервенција, наведувајќи критериуми за уметничка вредност и општествена порака. • Создава скица, колаж или дигитална композиција инспирирана од естетиката и темите на уличната уметност, применувајќи визуелни елементи и симболи со јасна порака.
• Интервенција во простор (инсталација, амбиент, контекст, уметничка идеја, јавен простор, просторно условена уметност - site-specific art, просторна композиција, јавен простор, интеракција)	• Препознава и разликува уметнички инсталации и просторно-концептуални интервенции според нивната форма, материјал и идеја. • Објаснува што претставува уметничка интервенција во простор и ја поврзува нејзината улога со современите уметнички практики. • Анализира примери на уметност во јавен простор, објаснувајќи како визуелните и симболичките елементи пренесуваат порака или поттикнуваат општествена реакција. • Разработува едноставна скица или модел за уметничка интервенција, користејќи достапни материјали или дигитални алатки, со кратко објаснување на идејата и целта на делото.
Примери за активности: Индивидуална истражувачка активност: Учениците разгледуваат примери на модерни и современи градби во светот и РС Македонија (на пр. од Брутализмот во Македонија, творештвото на Ф. Л. Рајт, Ле Корбизје, Ф. Гери, С. Калатрава и др.). Потоа избираат една архитектонска градба и преку кратко истражување на интернет откриваат кој ја создал, кога и со која идеја. Истражувањето може да го презентираат со фотографии, скици и дискутираат како градбата влијае врз луѓето и средината. Групни истражувачки активности: Учениците во мали групи анализираат примери на уметнички интервенции во јавен или галериски простор (На пр.: Христо&Жан Клод, Јајои Кусаме, Олафур Елиасон и др.). Секој член на групата има задача да објасни дел од проектот – локација, материјали, порака – а потоа групата го презентира делото со кратка визуелна презентација или постер. Учениците разговараат како уметноста го менува доживувањето на просторот. Индивидуално творештво: Учениците создаваат цртеж или дигитална скица за своја идеја за уметничка инсталација во јавен простор. Можат да изберат реална локација во својот град и да предложат како би ја промениле преку боја, облик, или необичен материјал. Работат со комбинирани техники по избор или дигитална апликација.	

Творештво/работа во мали групи: Учениците поделени во мали групи (3–4) создаваат скица или макета (со хартија, картон и рециклирани материјали), која претставува нивна визија за „еко-дом“ или јавен простор (парк, плоштад или пешачка зона) со акцент на одржливост и естетика.

Творештво/работа во големи групи/колективно: Учениците заеднички создаваат голем сиден панел или колаж на тема „Мојот град“, со инспирација од уличната уметност, со комбинирање на сликарски техники. Секој ученик учествува во изработка на еден дел: прозорец, фасада, врата и сл. Сите заедно оформуваат уметничка „улица“ која ќе се изложи во училиницата или ходникот.

Практични активности и вежби за ликовни техники: Учениците цртаат/сликаат, комбинираат и експериментираат со акрилни бои, креда, темперни бои, маркери и друг ликовен материјал на подлоги со груби текстури (картон, тапет, шпер-плоча, плочка, шмиргла и сл.). На мал формат креираат скица за графит/мурал.

Ликовно творештво по сеќавање: Учениците создаваат цртеж или дигитална скица од простор во градот кој им е значаен. Истиот преку интервенција со бои, детали и ефекти го прикажуваат низ лична визија, поврзана со сопствената емоција или сеќавање.

Ликовно творештво според примери: По разгледување фотографии од дела на уметници (на пр.: Ж. Пленса, Л. Буржоа, А. Капур, Глигор Стефанов и др.), учениците создаваат скица за можен уметнички проект во простор. Осмислуваат како одреден јавен простор би можел привремено да се разубави, осветли или обои за да поттикне изненадување и убави чувства кај минувачите.

Ликовно творештво по сопствена замисла: Учениците поделени во групи на хартија или картон (А3 или поголем формат) креираат идејно решение за мурал на некој од сидовите на училиштето со користење на темперни, акрилни бои и/или маркери. Потоа ги презентираат пред соучениците и разговараат за значењето и контекстот на творбите. Учениците замислуваат како ќе изгледа некој дел од нивниот град во иднина (плоштад, парк, објект и сл.). Својата замисла ја цртаат или прават дигитален колаж со додавање на елементи на одржливост, зеленило, соларни панели, уметнички фасади.

Естетско проценување, евалуација, самоевалуација и дискусија

Учениците ги презентираат своите идеи, макети и цртежи пред паралелката и објаснуваат како нивното дело влијае врз доживувањето на просторот. Следува дискусија за тоа на кој начин уметноста може да го измени визуелниот идентитет и функцијата на просторот.

Секој ученик:

- ја образложува својата замисла,
- слуша повратни мислења од соучениците и наставникот,
- ги споредува своите и туѓите решенија според креативност, функционалност и визуелна усогласеност, и
- запишува во дневник или белешка што би подобрил во следната верзија на своето дело.

Тема: ДИЗАЈН, ВИЗУЕЛНИ КОМУНИКАЦИИ И ДИГИТАЛНА УМЕТНОСТ Вкупно часови: 10	
Резултати од учење: Ученикот/ученичката ќе биде оспособен/-на да: - ја разбира улогата и значењето на дизајнот, визуелните комуникации и мултимедијалното изразување денес; - разликува видови и карактеристики на дизајн, визуелни комуникации, дигитални и мултимедијални изразувања и ги воочува нивните ликовни и естетски вредности; - ја разбира важноста на визуелните медиуми денес и нивните основни карактеристики; - развива вештини и креативно изразување во користењето на традиционални алатки или современи технологии при креирање на свои идејни решенија во мултимедијално и визуелно изразување. Ученикот/ученичката ќе: - развива правилен однос кон визуелната и дигиталната писменост, како и кон современиот уметнички израз; - развива одговорен и етички однос во користење на дигитални алатки при креирање на свои идеи, проекти, идејни решенија за лични и професионални потреби; - развива критичко и креативно мислење кон визуелна перцепција, визуелна и дигитална писменост - развива способност за препознавање и воочување на ликовните и естетски вредности во дизајнот, визуелните комуникации и мултимедијалното изразување како и разбирање на содржините и пораките кои истите ги пренесуваат.	
Содржини (и поими): Видови на дизајн (графички, печатени и електронски публикации, книги, списанија, рекламен и пропаганден материјал, плакат, лого, заштитен знак, каталог, типографија, видови фонтови, индустриски дизајн, текстилен дизајн, дезен, моден дизајн, дизајнерски цртеж, моделирање, костимографија, уникатен дизајн, орнаментика, ракотворби, сценски - просторен дизајн, функционални вредности, естетски вредности)	Стандарди за оценување: - Ги препознава и разликува основните видови дизајн (графички, индустриски, текстилен, ентериерен и дигитален) според нивната функција и визуелни особености. - Ги објаснува главните карактеристики и примената на графичкиот, индустрискиот и текстилниот дизајн во секојдневниот живот и културниот контекст. - Создава идејно решение или скица за графички, индустриски или текстилен дизајн со примена на основни принципи на композиција, форма, боја и функција.

Визуелна комуникација (знаци, симболи, визуелна содржина, визуелна порака, симболика и психологија на бои, симболика на ликовен јазик во визуелна комуникација)	- Препознава и разликува знак и симбол според нивните карактеристики, функции и значења во различни историски и современи контексти. - Разликува визуелна содржина, визуелна информација и визуелна порака преку анализа на постери, логоа, пиктограми и дигитални медиуми. - Создава визуелна порака со симболичка употреба на боја, облик и композиција, користејќи традиционални или дигитални ликовни средства.
Фотографија како визуелен медиум (уметничка, документарна, новинарска, модна, портретна, рекламна, јавна, приватна)	- Ја препознава, разликува и објаснува улогата на фотографијата како средство за комуникација, документација и уметнички израз во современиот живот. - Разликува видови фотографии (уметничка, документарна, новинска, портретна, пејзажна и сл.) и ги опишува нивните основни карактеристики и намени.
Дигитални медиуми и мултимедијално изразување (дигитална писменост, дигитална уметност, видео уметност, анимација, спот, интерактивен дизајн, веб уметност, виртуелни изложби)	- Ги објаснува карактеристиките и изразните можности на дигиталната уметност (дигитална графика, фотографија, видео, анимација, интерактивна уметност) и нивната поврзаност со современите медиуми. - Применува дигитални алатки и технологии (графички програми, апликации, платформи за видео и звук) за создавање едноставни мултимедијални композиции кои комбинираат слика, звук и движење.
Примери за активности: Индивидуална истражувачка активност: Секој ученик истражува за видовите фотографии и нивните карактеристики. Потоа фотографира и креира дигитални датотеки со фотографии од различни видови, истите ги нумерира, ги класифицира по вид и креира фотоалбуми. Пред останатите ученици ги презентира фотоалбумите, ја објаснува поделбата, основните карактеристики на видовите фотографии и др. Групни истражувачки активности: Учениците поделени во мали групи преку интернет и/или стручна литература одбираат и анализираат даден пример од мултимедијалната уметност, забележуваат и текстуално запишуваат: какви ликовни и естетски вредности има делото, какви пораки пренесува авторот, кои уметности се поврзани во конкретното дело и др. Текстуалните записи претставниците од групите ги читаат пред соучениците. Учениците поделени во помали групи истражуваат за симболичното значење на боите во дизајнот, како и за психологијата на боите т.е. какво можно влијание имаат врз гледачот, во групата создаваат пример /идејно решение, скица за дизајн на лого или плакат каде ги применуваат сознанија од истражувањето. Потоа ги презентираат своите примери пред сите ученици, заедно дискутираат и го откриваат симболичното значење на бојата и нејзиното можно влијание.	

Индивидуално творештво: Учениците создаваат идејни решенија за текстилен дизајн т.е. дизајнерски цртеж и пример за дизајн на облека со определена тема: сезонска облека, свечена облека, секојдневна и сл.

Учениците создаваат идејни решенија за плакати, каталози за презентација на разни училишни активности за рекламни цели со користење на класични техники или со дигитални софтвери и нивни алатки.

Учениците фотографираат и со користење на дигитална технологија прават интервенции (менуваат бои, форми, додаваат текст, ефекти и др.) на фотографијата за да создадат пример за компјутерска графика.

Творештво/работа во мали групи: Учениците се делат на парови или помали групи и секоја група изработува идејни решенија за различни видови на дизајн. Една група за индустриски дизајн, друга за графички дизајн - плакат, трета група за текстилен дизајн и др. Потоа секоја група ги демонстрира идејните решенија пред соучениците и дискутираат за главните карактеристики на дизајнот.

Творештво/работа во големи групи/колективно: Учениците снимаат видео клипови од училишните активности и создаваат видео презентации или заеднички филм со комбинација од повеќе видеа.

Учениците заедно создаваат сиден/печатен или електронски училишен весник. Комбинираат текст, фотографии, цртежи, наслови, пораки и др.

Практични активности и вежби за ликовни техники: Учениците креираат идејно решение за видови дизајн: графички (плакат, лого), текстилен (пример на облека од одреден вид или сезона, спортска, тинејџерска, сезонска, свечана - за матурска прослава и сл,) индустриски (пример за уникатна амбалажа на одреден производ - парфем, сок и сл.) со користење на традиционални цртачки или сликарски техники или компјутер и дигитални алатки.

Ликовно творештво по сеќавање: Учениците создаваат ликовна творба со идејно решение за дезен или амблем како пример за текстилен дизајн со примена на орнамент кој го изработуваат по сеќавање.

Учениците создаваат стрип со цртачки техники или дигитални алатки за раскажување на едно доживување/настан по сеќавање.

Ликовно творештво според примери: Учениците изработуваат графички дизајн на т.е. презентација од претходни теми, содржини со примена на одредени ликовни вредности, по принцип на контраст, хармонија, по боја, тон, хроматски или ахроматски и сл. по даден пример.

Учениците изработуваат дигитални фотографии според наведени и демонстрирани/презентирани примери.

Учениците изработуваат плакат со позитивна порака, позитивен став, или плакат на тема екологија според даден пример, со сликарски, цртачки техники, или со дигитални алатки.

Ликовно творештво по сопствена замисла: Учениците разгледуваат разни примери од областа на дизајнот или фотографијата и преку дискусија ги отриваат визуелните пораки. Потоа креираат свои примери (на плакат, лого, фотографија и сл.) кои ги презентираат пред сите ученици, кои се обидуваат да ги откријат, воочат и со зборови да ги објаснат визуелните пораки на создадените ученички творби.

Учениците креираат идејни решенија за видови дизајн, мултимедијално изразување - кратко видео, фотографии и компјутерски обработки.

Естетско проценување, евалуација, самоевалуација и дискусија

Естетска анализа: Учениците усно или писмено анализираат ликовни и естетски вредности кај примери од дизајнот од секојдневието (постери, логоа, пакувања, реклами, дигитални медиуми). Објаснуваат што ги прави визуелно привлечни, функционални и комуникативни.

Самоевалуација: Учениците поединечно или во групи изработуваат табела/чек-листа за оценување на сопствените творби (јасност на идеја, оригиналност, визуелна усогласеност, боја, композиција и функционалност) и вршат самооценување според поставените критериуми.

Колективна евалуација: Учениците, поделени во групи, разгледуваат свои и туѓи ликовни решенија и заедно градат критериуми за оценување на дизајн и мултимедијални творби. Резултатите ги прикажуваат во заедничка табела со поделба на ликовни вредности (боја, композиција, контраст, форма) и естетски вредности (хармонија, изразност, оригиналност).

Дискусија: Учениците разгледуваат рекламни видеа и визуелни медиуми, идентификуваат видливи и скриени пораки, и водат дискусија за етичките и моралните вредности во современиот дизајн и медиуми. Даваат критички осврт за влијанието на рекламите врз јавноста и младите.

ИНКЛУЗИВНОСТ, РОДОВА РАМНОПРАВНОСТ/СЕНЗИТИВНОСТ И ИНТЕРКУЛТУРНОСТ

Наставниците во гимназиското образование поттикнуваат инклузивност преку обезбедување активно вклучување на сите ученици во наставните активности. Соодветно ги адаптираат методите на работа за да одговараат на различните когнитивни и емоционални потреби на учениците, користејќи пристапи како индивидуализација, диференцијација, тимска работа и соученичка поддршка. При работа со ученици со попреченост, наставниците применуваат индивидуални образовни планови кои вклучуваат прилагодени резултати од учење и стандарди за оценување и овозможуваат дополнителна поддршка од образовни асистенти, медијатори, тutori-волонтери и професионалци од ресурсните центри.

Редовното следење на напредокот на учениците, особено оние од ранливите групи, е од суштинско значење. Наставниците навремено ги идентификуваат евентуалните тешкотии и обезбедуваат насоки за нивно надминување, притоа создавајќи поддржувачка средина за постигнување на резултатите од учењето. Овој пристап не само што ги поттикнува академските постигнувања, туку и ја гради самодовербата на учениците и нивното чувство на припадност.

Во промовирањето на родова рамноправност, наставниците внимаваат да не се поттикнуваат стереотипни родови улоги при организирање на активностите. При формирањето групи за работа или доделувањето задачи, наставниците обезбедуваат рамнотежа помеѓу момчињата и девојчињата, додека при користењето примери, текстови и илустрации ја поддржуваат родовата сензитивност и ги поттикнуваат учениците да ги надминат родовите стереотипи. Наставниот процес е осмислен така што родовата еднаквост и етничката/културната сензитивност се природен дел од сите активности, особено преку користење, секаде каде што е можно, материјали и содржини кои промовираат интеркултурализам и меѓуетничка интеграција.

Наставниците ги воведуваат учениците во различни културни перспективи преку активности кои промовираат почитување на различностите во сите можни ситуации. Ова им овозможува на учениците да развијат свест за интеркултурно разбирање и соработка, што е основа за создавање и развој на кохезивно, хармонично општество.

ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

За да овозможи учениците да ги постигнат очекуваните стандарди за оценување, наставникот континуирано ги следи активностите на учениците за време на поучувањето и учењето и прибира информации за напредокот на секој ученик. За учеството во активностите, учениците добиваат повратна информација во која се укажува на нивото на успешност во реализацијата на активноста/задачата и се даваат насоки за подобрување (формативно оценување). За таа цел, наставникот ги следи и оценува:

- усните одговори на прашања поставени од наставникот или од соученици;
- истражувачките активности при кои ученикот врши набљудување, претставување резултати и нивно презентирање;

- практичната изведба и активност на часовите при изработката на сопствените и заедничките творби (вложен труд, интерес и доследност во процесот на работа);
- изработките (цртежи, слики, графики, скулптури, дизајни, илустрации, презентации, модели и сл.) – со акцент на оригиналноста и идејата;
- одговорите на квизови (куси тестови) што се дел од поучувањето.

По завршување на учењето на секоја тема, ученикот добива бројчана сумативна оценка на постигнатите стандарди за оценување.

Бројчаната сумативната оценка се изведува како комбинација од резултатот постигнат на практично творечките активности и теоретскиот дел - преку усни одговори и тест на знаење од ликовниот јазик во комбинација со оценката за напредувањето констатирана преку различните техники на формативно оценување.

Почеток на имплементација на наставната програма	учебна 2026/2027 година
Институција/ носител на програмата	Биро за развој на образованието
Согласно член 21 став 3 од Законот за средното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16, 127/16 и 67/17, 64/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 229/20, 78/25 и 132/25), министерката за образование и наука ја донесе наставната програма по предметот <i>Ликовна уметност</i> за II (втора) година гимназиско образование.	бр. <u>13-13939/3</u> <u>03.11.2025</u> година Министерка за образование и наука, проф. д-р Весна Јаневска, с.р. _____